

ПОСТАНОВА Верховної Ради України

Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Проблеми розвитку українського книговидавництва, книгорозповсюдження та перспективи підтримки книгочитання в Україні"

Верховна Рада України **постановляє**:

1. Схвалити Рекомендації парламентських слухань на тему: "Проблеми розвитку українського книговидавництва, книгорозповсюдження та перспективи підтримки книгочитання в Україні" (далі — Рекомендації парламентських слухань), що додаються.

2. Кабінету Міністрів України до 1 червня 2014 року проінформувати Верховну Раду України про стан реалізації Рекомендацій парламентських слухань, схвалених цією Постановою.

3. Апарату Верховної Ради України в установленому порядку забезпечити видання збірника матеріалів за результатами цих парламентських слухань.

4. Контроль за виконанням цієї Постанови покласти на Комітет Верховної Ради України з питань культури і духовності.

5. Ця Постанова набирає чинності з дня її прийняття.

**Голова Верховної Ради
України**

В. РИБАК

**м. Київ
19 листопада 2013 року
№ 695-VII**

СХВАЛЕНО
Постановою Верховної Ради України
від 19 листопада 2013 року № 695-VII

РЕКОМЕНДАЦІЇ парламентських слухань на тему: "Проблеми розвитку українського книговидавництва, книгорозповсюдження та перспективи підтримки книгочитання в Україні"

Учасники парламентських слухань на тему: "Проблеми розвитку українського книговидавництва, книгорозповсюдження та перспективи підтримки книгочитання в Україні", які відбулися 15 травня 2013 року, обговоривши стан і тенденції розвитку українського книговидавництва і книгорозповсюдження та усвідомлюючи необхідність розв'язання проблем, що склалися у книговидавничій галузі та суспільстві у зв'язку з недооцінкою впливу книги та читання на його розвиток, наголошують на необхідності здійснення державою низки комплексних системних заходів з метою невідкладного вирішення цих проблем.

В умовах розвитку інформаційного суспільства Україна потребує формування цілісної державної політики, спрямованої на розвиток вітчизняного книговидавництва з метою максимального задоволення потреб громадян у їхньому культурно-освітньому та науково-інтелектуальному розвитку, забезпечення захисту національного інформаційного простору; конкурентоспроможності української книги як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках шляхом використання суб'єктами видавничої справи нових технологій книговидавництва і поліпшення змістовного наповнення та якості поліграфічного виконання української книжкової продукції.

Аналізуючи стан розвитку національного книговидавництва та книгорозповсюдження, учасники парламентських слухань наголосили на суттєвих проблемах, що стримують розвиток цієї сфери. Це, насамперед, відсутність державної науково обґрунтованої стратегічної політики, зорієнтованої на системний розвиток українського книговидавництва.

Неналежна увага держави до книги як стратегічного інструмента формування особистості, громадянина, нації стала однією з причин інтелектуальної та культурної деградації українського суспільства і, як наслідок, стрімкого скорочення кадрового потенціалу, спроможного свідомо й професійно проводити нагальні реформи.

Водночас учасники парламентських слухань констатують:

відсутність з боку держави тематичного, економічного і фінансового моніторингу стану книжкового ринку України з метою визначення існуючих тенденцій його розвитку та розробки комплексу системних заходів з усунення проблем, що гальмують розвиток галузі;

дискримінаційне становище книги українською мовою в асортименті та обсягах продукції більшості книгарень та свідоме витіснення іноземними власниками книготорговельних мереж української книги з книготорговельного обігу, а відтак і з процесу читання загалом;

неналежний рівень законодавчої бази, зокрема щодо оренди видавництвами, книгарнями, бібліотеками приміщень у будівлях, що належать до державної чи комунальної власності;

згортання інвестицій у видавничу галузь та унеможливлення кредитування видавничих проєктів, що спричиняє обмеження фінансового потенціалу галузі лише власними обіговими коштами суб'єктів видавничої справи, які працюють на книжковому ринку України;

недостатнє бюджетне фінансування бібліотек для поповнення їхніх фондів вітчизняною літературою і, як наслідок, 95 відсотків видань, що виходять друком в Україні, є інтелектуально-культурним продуктом, недоступним для пересічного громадянина.

Усі ці чинники створюють об'єктивні передумови для інших негативних явищ в українському книговидавництві, а саме: істотне зменшення обсягів і накладів вітчизняної видавничої продукції та суттєве зростання собівартості книжок і

відповідно зменшення можливостей споживання; зниження конкурентоспроможності української книги та стрімке заповнення більшості жанрових ніш українського книжкового ринку імпортованою, переважно з Російської Федерації, книгою; зниження рівня професійної майстерності фахівців видавничої сфери; прискорення старіння і зношеності технологічного обладнання поліграфічних, насамперед державних підприємств; втрата більшістю населення України інтересу до читання різножанрової вітчизняної літератури, а відповідно і недооцінка виняткової ролі книги у процесі розвитку людини; системне порушення авторського права внаслідок безкарного піратського копіювання та розміщення в мережі Інтернет електронного контенту без відповідних дозволів на це авторів і видавців тощо.

Від стану вітчизняного книговидання та книгорозповсюдження значною мірою залежить виконання бібліотечними установами країни своїх основних функцій — забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних, інтелектуальних та інших потреб різних вікових груп громадян України. Однак на сьогодні через багаторічне недофінансування бібліотечної галузі, зменшення обсягів видавничої продукції і накладів видань до однієї — двох тисяч примірників більшість книг, виданих в Україні, стали недоступними для користувачів бібліотек. На сьогодні ресурсне забезпечення бібліотек не відповідає потребам і запитам користувачів та потребує значного системного оновлення. Недостатнє поповнення бібліотечних фондів зменшує можливості громадян для реалізації їхніх конституційних прав на вільний доступ до інформації, до надбань вітчизняної та світової літератури, науки і культури та негативно позначається на моральному, культурному, інтелектуальному розвитку українського народу.

Невирішеною залишається проблема розвитку вітчизняної книготорговельної мережі. Це позбавляє видавництва можливості реалізації виготовленої друкованої продукції та отримання оборотних коштів для продовження та нарощування виробництва, а отже, веде до згорання вітчизняного книжкового ринку.

На думку учасників парламентських слухань, для повернення книзі та читанню притаманної їм ролі найбільш впливових чинників формування кращих якостей людської особистості необхідно визначити книговидавничу галузь України національним стратегічним пріоритетом.

Враховуючи те, що розуміння існуючих проблем та об'єктивний аналіз стану галузі вимагають здійснення низки системних заходів (соціальних, економічних, правових, матеріально-технічних та інших), спрямованих на регулювання та управління у сфері книговидання, книгорозповсюдження і споживання книги в умовах формування книжкового ринку та інформатизації суспільства, учасники парламентських слухань **рекомендують**:

1. Верховній Раді України внести зміни до:

1) Податкового кодексу України з метою продовження режиму пільгового оподаткування суб'єктів видавничої справи на період до досягнення Україною середньостатистичних показників, характерних для європейських країн (не менше трьох книжок на одну особу за рік);

Податкового кодексу України, якими передбачити придбання бібліотеками книг і періодичних видань, передплату доступу до електронних баз зарубіжної наукової інформації за кодами поточних видатків;

Закону України "Про здійснення державних закупівель" з метою здійснення закупівлі книг вітчизняного виробництва, періодичних видань та друкованих матеріалів для поповнення фондів бібліотек без проходження тендерних процедур, що сприятиме оперативному і своєчасному комплектуванню бібліотек;

Закону України "Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії" у частині, що стосується встановлення нормативів із забезпечення книготорговельними послугами населення залежно від його чисельності, передбачивши при наданні дозволу на реєстрацію суб'єкта книготорговельної діяльності обов'язкову присутність в асортименті та обсягах не менше 50 відсотків видавничої продукції українського виробництва;

2) вирішити питання щодо приєднання України до Угоди про ввезення матеріалів освітнього, наукового та культурного характеру 1950 року (Флорентійської угоди) та інших міжнародних договорів України стосовно звільнення від митного та інших зв'язних зборів книг, інших видань та документів з питань освіти, науки, культури;

3) сприяти вдосконаленню законодавства щодо:

оренди видавництвами і книгарнями приміщень у будівлях, що належать до державної чи комунальної власності; адміністративного, митного, податкового регулювання діяльності суб'єктів видавничої справи та механізмів контролю за ввезенням імпортованих книг на територію України;

системи обов'язкового примірника документів, зокрема щодо скорочення кількості обов'язкових примірників та вдосконалення механізмів застосування штрафних санкцій до порушників законодавства у цій сфері.

2. Кабінету Міністрів України:

1) розробити та затвердити Державну цільову національно-культурну програму популяризації вітчизняної видавничої продукції та читання на 2014 — 2018 роки, передбачивши в ній продовження режиму пільгового оподаткування суб'єктів видавничої справи на час дії цієї Програми;

2) передбачити у проектах законів України про Державний бюджет України на 2014 рік та наступні роки кошти на реалізацію Державної цільової національно-культурної програми популяризації вітчизняної видавничої продукції та читання на 2014 — 2018 роки;

3) підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України:

зміни до Закону України "Про здійснення державних закупівель" щодо непоширення процедури закупівель на підготовку та виготовлення видавничої продукції, пов'язаних із продовженням виконання видавничих проектів, у тому числі багатотомних видань (зокрема енциклопедичних);

проект закону, що забезпечить захист українського книжкового ринку від неконтрольованого імпорту за допомогою механізму квот;

проект закону про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання питань авторського права і суміжних прав, який передбачатиме вдосконалення механізмів боротьби з незаконним використанням літературних та інших творів, а також об'єктів суміжних прав (зокрема аудіокниг та електронних книг) у мережі Інтернет;

4) вживати заходів щодо розширення міжнародного співробітництва у сфері книговидання та книгорозповсюдження, популяризації української книги за межами країни, у тому числі за рахунок встановлення системи державних грантів на переклади творів українських авторів мовами світу;

5) розробити механізм спеціального режиму кредитування підприємств видавничої галузі, що передбачатиме покриття облікової ставки Національного банку України за рахунок коштів державного бюджету при наданні кредитних ресурсів комерційними банками;

6) забезпечувати фінансову підтримку проведення книжкових виставок та ярмарків в Україні, а також у контексті формування позитивного іміджу держави за її межами адресну підтримку вітчизняних суб'єктів видавничої справи для їхньої участі у міжнародних виставкових заходах;

7) вживати заходів для забезпечення фінансування робіт за Державною цільовою національно-культурною програмою створення єдиної інформаційної бібліотечної системи "Бібліотека-XXI" на 2014 та наступні роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2011 року № 956;

8) запровадити механізми реалізації визначених законодавством норм щодо надсилання суб'єктами видавничої діяльності обов'язкових примірників друкованих і електронних видань бібліотекам з обов'язковим складанням актів про їх прийом-передачу;

9) розглянути в межах повноважень питання про надання бібліотекам можливості здійснювати закупівлю літератури не за кодами капітальних вкладень, а також передплату доступу до електронних баз зарубіжної наукової інформації без тендерних процедур;

10) розглянути в межах повноважень питання щодо встановлення окремою захищеною статтею фіксованих щорічних відсотків видатків з державного і місцевих бюджетів на поповнення бібліотечних фондів та підключення публічних бібліотек до світової комп'ютерної мережі Інтернет;

11) відновити в переліку закладів культури, освіти та науки, до яких надсилаються документи та видання у рамках міжнародного обміну, що звільняються від оподаткування митом, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження переліку закладів культури, освітніх та наукових закладів, до яких надсилаються документи та видання у рамках міжнародного обміну, що звільняються від оподаткування митом" Національну бібліотеку України імені В. І. Вернадського, Львівську національну наукову бібліотеку імені Василя Стефаника та інші установи Національної академії наук України, які провадять міжнародний книгообмін;

12) розглянути в межах повноважень питання щодо спрощення митного оформлення літератури, що надходить за міжнародним книгообміном, скасування для бібліотек оплати цієї процедури;

13) сприяти встановленню пільгових тарифів на висвітлення подій, метою яких є популяризація читання і книг українського виробництва, та обов'язкових нормативів з надання електронними та друкованими засобами масової інформації часу і площ для популяризації української літератури, зокрема дитячої та юнацької;

14) сприяти в межах повноважень збільшенню обсягів реклами та інформаційного супроводу української видавничої продукції шляхом встановлення обов'язкових пільгових тарифів на їх розміщення в друкованих і електронних засобах масової інформації державної та інших форм власності;

15) розробити механізми залучення інвестицій, а також меценатських і спонсорських коштів у видавничо-поліграфічну галузь;

16) сприяти вдосконаленню законодавчої бази щодо створення електронних версій україномовних книг та забезпечення вільного доступу до них користувачів бібліотек;

17) сприяти в межах повноважень вирішенню питання щодо фінансового забезпечення будівництва другої черги сховища державного архіву друку Книжкової палати України;

18) сприяти в межах повноважень запровадженню пільгових тарифів для українських видавництв на пересилання книг "Укрпоштою".

3. Міністерству культури України:

1) розробити державну програму поповнення та збереження бібліотечних фондів до 2018 року, в якій передбачити умови для стабільного комплектування бібліотек вітчизняною книговидавничою продукцією;

2) розробити державну цільову соціальну програму з надання бібліотечно-інформаційних послуг сільському населенню;

3) сприяти створенню центру дитячого читання на базі Національної бібліотеки України для дітей;

4) сприяти створенню інформаційно-бібліографічної системи "Електронна централізована каталогізація", що дозволить Книжковій палаті України забезпечити бібліотеки всіх рівнів бібліографічними записами на друковані та електронні вітчизняні видання у міжнародних комунікативних форматах;

5) сприяти професійній освіті та підвищенню кваліфікації бібліотечних працівників, популяризації української книги і читання засобами бібліотечної роботи.

4. Державному комітету телебачення і радіомовлення України:

1) проаналізувати ефективність запроваджених з 1 липня 2004 року пільг у видавничій сфері та надати відповідні інформаційно-аналітичні матеріали Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності та Кабінету Міністрів України, зокрема щодо спрямування суб'єктами господарювання вивільнених коштів на розширення асортименту та обсягів видання літератури, технічне переоснащення матеріально-технічної бази підприємств видавничо-поліграфічного комплексу;

2) проаналізувати дотримання міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями вимог щодо сприяння розвитку та забезпечення функціонування об'єктів роздрібною торгівлі книжковою продукцією, визначених розпорядженням Кабінету Міністрів України "Про вимоги щодо функціонування об'єктів роздрібною торгівлі книжковою продукцією", та надати відповідну інформацію Комітету Верховної Ради України з питань культури і духовності та Кабінету Міністрів України;

3) вжити заходів щодо розробки та запровадження системи щорічної звітності обласних державних адміністрацій з питань, що стосуються стану надання книготорговельних послуг і читання в розрізі регіону, наявності видань вітчизняного виробника в асортименті суб'єктів книготорговельної діяльності та фінансування з місцевих бюджетів закупівель літератури вітчизняного книговиробника для поповнення фондів бібліотек, забезпечення системної присутності в місцевих друкованих та електронних засобах масової інформації всіх форм власності спеціальних рубрик і циклів передач, присвячених книзі та читанню, їх впливу на розвиток людської особистості і суспільства в цілому;

4) удосконалити систему збору та обробки інформації про потребу у книжковій продукції, що випускається згідно з програмою "Українська книга", з урахуванням читацького попиту та замовлень бібліотек, а також забезпечити прозорість фінансування видатків за цією програмою;

5) посилити контроль за своєчасним виконанням договорів на випуск книжкової продукції, вжити відповідних заходів впливу стосовно виконавців державного замовлення та вирішення питання стягнення боргів у судовому порядку;

6) сприяти створенню єдиної національної довідково-інформаційної системи книжкового ринку України з метою запровадження постійного моніторингу тематичного, економічного і фінансового стану цього ринку для визначення тенденцій його розвитку та забезпечення контролю за динамікою змін, що відбуваються;

7) сприяти започаткуванню видання серій малозатратних рейтингових книг для дітей різного віку та творів художньої літератури, що вивчаються за шкільною програмою, накладами, достатніми для забезпечення мережі публічних бібліотек (15—20 тисяч примірників);

8) сприяти відновленню мережі книгарень, що частково фінансуються за рахунок коштів місцевих органів виконавчої влади та/або органів місцевого самоврядування, на торговельних площах, що знаходяться в державній чи комунальній власності, зокрема, у районних центрах, містах обласного підпорядкування та сільській місцевості;

9) сприяти формуванню на базі Книжкової палати України депозитарію електронних копій періодичних видань України шляхом збирання електронних оригінал-макетів видань;

10) сприяти створенню на базі Української академії друкарства центру післядипломної освіти для працівників книжкової торгівлі.

5. Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським, районним державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування:

1) забезпечувати неухильне дотримання вимог Закону України "Про посилення захисту майна редакцій засобів масової інформації, видавництв, книгарень, підприємств книгорозповсюдження, творчих спілок", зокрема щодо заборони відчуження приміщень, в яких перебувають редакції засобів масової інформації, друкарні, видавництва, книгарні, підприємства книгорозповсюдження, засновниками яких є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання, державні науково-дослідні установи, навчальні заклади, трудові колективи, а також творчі спілки;

2) сприяти організації виїзних книжкових виставок та ярмарків у районних центрах та малих містах з метою популяризації української книжкової продукції, зокрема книжкової продукції місцевих видавництв.